En Sammenligning mellem Disney's Heks og Th. Kittelsens Trolde viser, at den norske Æventyrtegner i Fantasi og Lune ikke staar tilbage for Disney, og Troldene er maaske nok saa »menneskelige« som Heksen fra Snehvide og derfor ikke saa stærke i deres Uhygge. —

NYE VEJE FOR DANSK FILM

Filmsinstruktør **CARL TH. DREYER**

Denne Artikels Forfatter, Carl Th. Dreyer, er den eneste danske Instruktør, der ude i Verden har slaaet sit Navn fast som Skaberen af en Række banebrydende kunstneriske Films, sidst »Jeanne d' Arc« og »Vampyr« - Værker, der betegnes som klassiske.

Carl Th. Dreyer peger i sin Artikel paa endnu upaaagtede Muligheder for en storslaaet Genopbygning af dansk Film og opridser en Plan, hvorefter Danmark atter paa et nyt og helt dansk Grundlag skulde kunne genvinde en Stilling, der vilde skabe Anseelse og Ry om dansk Film overalt i Verden.

DER er Enighed om, at Danmark er nærmere til at optage en H. C. Andersen-Film end noget andet Land. Der er ogsaa Enighed om, at der maa ydes en saadan Indsats i Penge og Arbejde, at Filmen bliver et værdigt Udtryk for vor store, nationale Digter og virker som Propaganda for dansk Kultur og Kunst.

Det er et højt og berettiget Maal at sætte sig, og man maa haabe, at de, der har Modet til at give sig i Lag med denne store Opgave, ogsaa er sig baade Vanskelighederne og Ansvaret bevidst.

Formaalet med den H. C. Andersen-Film, der saaledes sendes ud i Verden med det danske Folks Velsignelse, maa være at give en psykologisk redelig og sandfærdig Skildring af Digterens Liv, oplevet af ham selv og genoplevet i en Gendigtning, som bringer Tilskuerne i umiddelbar Nærhed af Digteren som Menneske og Personlighed. Skildringen maa være enkel, simpel og sand. Ingen andre Hensyn end rent kunstneriske og æstetiske bør spille ind.

En H. C. Andersen-Film maa være enkel, simpel og sand.

DERFOR maa man paa Forhaand tage Afstand fra den Tanke at bygge Filmens Handling op paa et opdigtet Kærlighedsforhold mellem H. C. Andersen og Jenny Lind, som ingen Hjemmel har i Virkeligheden. Som Begrundelse og Forsvar for en saadan Omgaaelse af Kendsgerningerne er det blevet anført, at hvad det først og fremmest gælder om er, at Filmen fremtræder som en *Film*, d. v. s. en Film, som Folk vil se. Og derfor maa Filmen have et *love-plot*, for ifølge Hollywood er en Film uden *love-plot* intet værd paa Verdensmarkedet.

Men siden Filmen nu skal fremtræde som et værdigt Udtryk for vor store nationale Digter, er det da helt værdigt at anlægge saadanne Synspunkter? Mon en H. C. Andersen-Film ikke bør kunne tænkes som en *sex appeal* - fri Film? I hvert Fald kan der nævnes adskillige Films, der har klaret sig helt pænt uden *love-plot* — bl. a. Pasteur-Filmen. Og det er en Misforstaaelse at tro, at vi gavner Filmens Muligheder i Udlandet ved at lade den fremtræde som en international Fabrikvare. Tværtimod vil den afvinde større Interesse, jo mere vi viser vort eget Ansigt, jo mindre vi kryber for fremmed Smag. Vi skal undgaa at lave en national Film efter international Smag. Vi skal lave en national Film i Overensstemmelse med vore egne Idealer, en Film, der kun tager Hensyn til at rejse H. C. Andersen et værdigt Minde. Der er kun eet af to Standpunkter at tage: enten maa vi lave den enkle, simple og sande Film om H. C. Andersen — eller ogsaa maa vi bestemme os for en *business*-Film uden blødsøden Hensyntagen til Digterens Minde og nationale Forventninger. Men skal H. C. Andersen-Filmen laves efter Hollywood-Opskrift, er det dog vist for-

Her ser man Snehvide i Skoven stillet op mod en af Fritz Sybergs Illustrationer til »Historien om en Moder«. Motiverne er beslægtede, men Opfattelserne forskellige: hvor Walt Disney er tør og ubarmhjertig, udtrykker den danske Maler Varme og medfølende Inderlighed.

- OG H. C. ANDERSEN

LÆSETID: 13½ MINUT

nuftigere at lade Amerikanerne om det. De gør det i saa Fald bedre.

Men beslutter man at løse Opgaven paa en psykolgisk og nationalt forsvarlig Maade, bør de Folk, som sætter Penge i en saadan Film, i Forvejen vide, at to Forhold vil gøre sig gældende; for det første, at en saadan Film vil blive meget kostbar, fordi omhyggelig Instruktion kræver Tid, Tid, Tid, og Tid i Film koster Penge, Penge, Penge; for det andet, at der vil løbe overordentlig store Udgifter paa, hvis Filmen skal udsendes i flere Versioner end den danske og uden disse Versioner med udenlandske Skuespillere kan Filmen jo ikke opfylde sin Hensigt: at virke som Kulturpropaganda for Danmark i Udlandet. Tænker man sig blot to fremmede Versioner (f. Eks. en engelsk og en fransk) foruden den danske, vil de 300,000 Kr., som man fra en bestemt Side har anset for tilstrækkelig Kapital, i Virkeligheden kun udgøre en *Brøkdel* af den hele til Fremstillingen af den danske og de to fremmede Versioner nødvendige Sum, og det maa for en nøgtern Betragter anses for ganske udelukket paa Forhaand at interessere udenlandsk Filmskapital.

Der findes andre Vanskeligheder, man ved Optagelsen af en biografisk H. C. Andersen-Film bør have for Øje, nemlig Udførelsen af Digterens Rolle. Problemet er jo ingenlunde løst ved blot at engagere den dygtigste Skuespiller til Rollen. I Film hedder det at være eller ikke være. Det er ikke nok med en ydre Lighed; der kræves tillige en Karakterlighed, en Lighed i Psyke, Temperament og Mentalitet. Det fotografiske Objektiv er ubamhjertigt. Det trænger tværs igennem Forklædning, Maske og Gestus. En kvindagtig Figur lader sig paa Film ikke fremstille af en maskulin Kraftkarl, en sygelig Svækling ikke af et sundt og robust Mandfolk. Det naadeløse Objektiv skal i Nærbilledet nok røbe den manglende indre Kongruens, og vi vil føle Præstationen som en Disharmoni, som uægte. Det er derfor Instruktører ofte til egenartede Roller foretrækker en Type, som har Karakterligheden og altsaa bare skal »være sig selv«, fremfor en Skuespiller, der skal skabe Karakterligheden ved ydre Midler. En H. C. Andersen-Biografi i Film staar og falder med Udførelsen af Digterens Rolle, og en dansk Skuespiller, der blot nogenlunde dækker Figuren, findes i Øjeblikket ikke.

En Levnedsskildring af H. C. Andersen vil, som vi har set, optaarne en Række Problemer og Vanskeligheder, og man gør vel i ikke at undervurdere dem. Hellere tage Maal af dem end at lukke Øjnene for dem.

Eventyrfilmen.

HVORDAN det nu gaar eller ikke gaar den biografiske H. C. Andersen-Film, saa er der en anden H. C. Andersen-Film, som Verden venter paa og længes efter, en H. C. Andersen-Film, som før eller senere vil blive lavet, og som vi bør gaa igang med jo før jo hellere, saa meget mere som dens økonomiske Muligheder er langt gunstigere end for den biografiske Film.

Den Tanke er blevet fremsat, at der ikke kan gives nogen bedre Karakteristik af Digterens Personlighed end ved i Billeder at genfortælle et eller nogle af hans Eventyr. Dette er selvfølgelig rigtigt, men ikke hvis man tænker sig Eventyrene filmatiseret, spillet og fotograferet som en almindelig Film. Den fotografiske Linse er udmærket til at gengive den haandgribelige Virkelighed, men er kun en fattig Hjælp, naar det gælder om at frembringe en Illusion af det Uvirkelige, og overfor Eventyrenes spindelsvævslette, duftige Poesi vil den ganske svigte. For paa Lærredet at genskabe Eventyrenes fortryllende Ynde, maa Filmen ty til andre Midler. *Den rigtige H. C. Andersen-Eventyr-Film maa laves af en dansk Maler.*

DA den første Tegnefilm for mange Aar siden kom frem, kunde de mere forudseende spaa, at der engang vilde opstaa en »malet« Film i Modsætning til den »spillede« Film, et »levende Maleri« svarende til den »levende Tegning«. Tvivlerne fra dengang vil næppe tvivle mere, og hvis de gør det, bør de gaa ind og se Snehvidefilmen.

Dette er Vilh. Pedersens klassiske Indledningstegning til H. C. Andersens Æventyr »Skyggen« — indtagende ved sin Blidhed.

Man kan ofte skønne over, hvorledes en Bevægelse videre vil udvikle sig, ved at betragte dens hidtidige Forløb. Kaster man et Blik bagud, vil man se, at der sideløbende med den rent underholdende Tegnefilm har gjort sig visse kunstneriske Bestræbelser gældende. Nogle af disse Forsøg var af rent abstrakt og eksperimental Karakter. Der tænkes derved især paa Fischinger, hvis Tegninger som Regel kun viste Bundter af parallelle Linjer, der til Akkompagnement af et eller andet musikalsk Motiv bevægede sig rytmisk til Tonernes Rytme, snart heftigt opstigende, snart i blide Bugtninger, snart imod hinanden, snart fra hinanden. Det var en Art Linjernes Musik.

Man kan mene, at disse Eksperimenter var uden Interesse for andre end Fagfolk, men givet er det, at de Love, Fischinger kunde uddrage af Linjernes rytmiske Spil, bevidst eller ubevidst kommer til Udtryk i enhver Tegnefilm.

En eksperimenterende Hollænder, Willem Bon, foretog nogle lignende abstrakte Forsøg over Farvernes Dynamik, som utvivlsomt har haft Betydning for den farvelagte Tegnefilm.

Endelig er der Grund til at nævne Lotte Reiniger, som for en Del Aar siden i Tegnefilm fremstillede et Stykke aldeles henrivende Silhouetkunst — en af dem, saavidt jeg husker en Helaftensfilm over et af 1001 Nats Eventyr. Det var en Tegnefilm med menneskelige Figurer og en rigtig Handling og var et Forsøg paa ogsaa fra Indholdets Side at forny Genren.

Tegnefilmen bør løftes op i et kunstnerisk Plan!

VI har set den *underholdende* Tegnefilm under Paavirkning af kunstneriske Incitamenter udefra folde sig langsomt ud, indtil den nu har sat sin mest virkningsfulde Blomst i Snehvidefilmen. Man har paa Fornemmelsen, at den virkelig *kunstneriske* Tegnefilm ligger paa Lur et eller andet Sted og bare venter paa det belejlige Øjeblik for at springe frem. Dette Øjeblik er kommet, hvis vi vil, og vi har Muligheden for at lede Springet i en for os gunstig Retning og selv drage de første Fordele deraf.

Vi tør uden videre slutte, at den »tegnede« Film efterhaanden som Tekniken bliver mere og mere fuldkommen, vil udvikle sig til en »malet« Film, der ikke vil indskrænke sig til Grotesker og Eventyr, men gaa løs paa alle de Værker, som paa Grund af deres poetiske eller fantastiske Form og Indhold fra nu af ikke mere kan klares med et Fotografiapparat, fordi det altfor nøgterne Objektiv ikke i tilstrækkelig Grad kan erstatte den tegnende eller malende Kunstners Pensel og Fantasi. En Række betydningsfulde Opgaver venter da disse Kunstnere, først og fremmest Levendegørelsen af H. C. Andersens Eventyr, og i vore Nabolande Asbjørnsens Eventyr og Selma Lagerlöfs poetiske Fortællinger — det har Snehvidefilmen nemlig allerede lært os, at Tegnefilmen ogsaa er i Stand til at gribe en alvorlig og højtidelig Stemning — jeg tænker paa Dødsscenen, under hvilken sikkert mange af Tilskuerne har fældet en undselig Taare.

Efter Eventyrene kommer Turen til alvorligere Opgaver: Eddadigtningen, Helgenskildringer, Middelalderkvad — og fra Litteraturen: de fantastiske Fortællinger af Edgar Allan Poe og E. T. A. Hoffmann. Maaske ogsaa Per Gynt.

Tegnefilmen vil fra dens nuværende manierede Stil Trin for Trin blive løftet op i et kunstnerisk Niveau, hvor den skabende Kunstners Individualitet kan komme til at udfolde sig frit, og hans Arbejde fremstaa som et indefra organisk skabt Kunstværk.

Denne Landvinding for den kunstneriske Film bør hilses med Glæde, saa sandt som enhver Bestræbelse bort fra Fabrikvaren henimod det individuelt prægede Kunstværk altid er af det gode.

Forøvrigt vil den »malede« og den »spillede« Film bestaa Side om Side og trives i søsterlig Forstaaelse. De vil dele Litteraturstoffet mellem sig

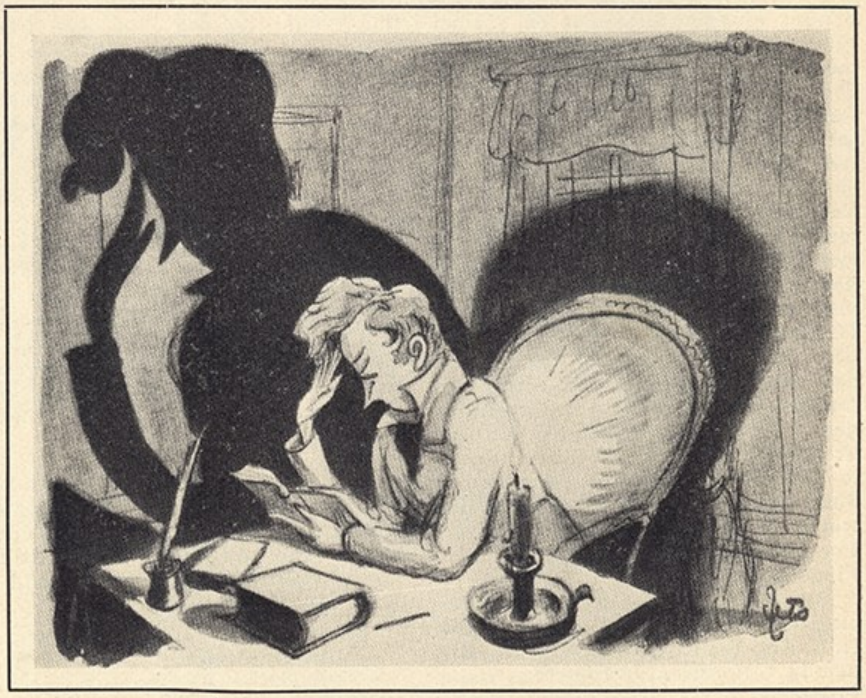

.... og det samme Motiv behandlet af Herluf Jensenius, der uden at forlade den særlige H. C. Andersen Stemning taler et Sprog, som — paa et kunstnerisk Plan — nærmer sig Tegnefilmens.

efter en Linje, der skiller Digt fra Virkelighed, det overnaturlige, det fantastiske, det lyriske fra det naturalistiske, det realistiske, det prosaiske. Paa begge Sider af denne Skillelinje vil der være et Grænseomraade, i hvilket begge Filmstyper i næsten lige høj Grad vil kunne hævde sig.

Men lad os vende tilbage til Snehvidefilmen.

Maalt med Kunstens Alen er den ikke noget betydeligt Værk, og der kan — dens mange fornøjelige og indtagende Egenskaber ufortalt — peges paa Ufuldkommenheder, især den for Hovedpersonernes Vedkommende noget glansbilledagtige Psykologi samt de ofte skrattende og skurrende, ofte flade og ferske Farvevirkninger. Walt Disney er en underholdende og opfindsom Tegner og godt inde i Tegnefilmens Haandværk, men nogen stor Kunstner er han visselig ikke.

Nu er det indlysende, at Tegnefilmen i Henseende til Stil og literært Indhold ikke i al Evighed behøver at traske i Hælene paa Ugebladenes noget barnlige Tegneserier, og det er lige saa indlysende, at det ligger indenfor Mulighedernes Grænser at løfte Tegnefilmens levende Illustrationer fra deres nuværende Form op i et virkeligt kunstnerisk Plan. Men netop her vilde Danmark være i Stand til at yde en Indsats, der kunde blive til den største Gavn for dansk Kunst og dansk Film.

Eventyr-Filmene »malet« af danske Kunstnere!

VI Danske ejer i H. C. Andersens Eventyr et af de største literære Aktiver i Verden. Vi ejer ogsaa en Række betydelige tegnende og malende Kunstnere, der har det forud for alle andre Tegnere og Malere i Verden, at de er rundne af den samme Jord og har indsuget de samme Stemninger som H. C. Andersen. Skulde vi ikke være de Nærmeste til at skabe de tegnede H. C. Andersen-Eventyrfilms, som Snehvidefilmen har beredt Vejen for?

For at overbevise Dem beder jeg Dem til Sammenligning med Snehvidefilmen om at anstille følgende Tankeeksperiment: tænk Dem en tegnet eller malet Film over et af H. C. Andersens Eventyr, skabt af en Vilhelm Pedersen — eller en tegnet eller malet Film over et af Asbjørnsens Eventyr skabt af den norske Eventyr-Tegner Th. Kittelsen. Der er bestemt ingen, som vil benægte, at enhver af disse to raader over en Fantasi, der i Frodighed staar fuldt paa Højde med Walt Disneys, men deres Kunst er langt fornemmere, mere forfinet, viser menneskelig Varme og Medfølelse bag Komiken. Deres Tegninger virker som god Musik.

(Blad venligst frem til S. 28.)

En Fresko af Larsen-Stevns, forestillende H. C. Andersens Afsked fra Odense, viser, at en »tegnet« eller »malet« Biografi ligger indenfor Mulighedernes Grænse.

Kan nogen være i Tvivl om, at Axel Nygaard er den rette Mand til i Tegnefilm at levendegøre det lyriske og det féagtige i H. C. Andersens Eventyr?

Nye Veje for dansk Film - og H. C. Andersen

(Fortsat fra Side 9.)

Skulde man i Dag tænke paa at fremstille en tegnet eller malet Film over et af H. C. Andersens Eventyr, maatte Opgaven i første Række være den at finde den nulevende danske Tegner eller Maler, der med den fornødne tekniske Bistand bedst kunde »tegne« eller »male« det valgte Eventyr.

Hvis det kom til en Kappestrid, vilde formodentlig mange flere Kunstnere end man paa Forhaand vil være tilbøjelig til at tro, løse Opgaven tilfredstillende, for enhver dansk Kunstners Sind er i hemmelig Pagt med H. C. Andersens Eventyrsind. De vilde sikkert ogsaa vise sig i Besiddelse af den aandelige Smidighed, der vilde gøre det muligt for dem at tillempe deres Form og Haandelag efter Tegnefilmens Behov og saaledes gennem deres levende Tegninger tale til nymodens Mennesker uden at tabe Følingen med Traditionen.

Selvfølgelig er det rent Gætteværk at nævne Navne, men der kan dog vist være Enighed om, at Axel Nygaards blidt yndefulde Streg og hans sødmefyldte Farver har alle Betingelser for at fremtrylle Poesien i det lyriske af H. C. Andersens Eventyr. Ogsaa Mogens Zielers Lune og Gratie berettiger til at tro, at han vilde kunne magte saadanne lette og luftige Ting som *Hyrdinden og Skorstensfejeren, Kejserens nye Klæder,* og *Prinsessen paa Ærten.* Til de humoristiske Eventyr som *Lille Claus og Store Claus* og *Fyrtøjet* tør man formode, at Arne Ungermann, Hans Bendix og Jensenius vilde være selvskrevne. Og for de dramatiske Eventyr som *Historien om en Moder, Rejsekammeraten* og *De vilde Svaner* maa der sikkert blandt alle Danmarks Malere fra Larsen-Stevns til Hans Scherfig findes en eller flere Malere, der kunde forevige disse Eventyr i Tegnefilm og faa deres særlig danske Karakter frem saaledes som det er lykkedes for Fritz Syberg i hans Illustrationer til *Historien om en Moder.*

Og er vi først kommet i Gang med Eventyrene, vil vi overraskes over, hvor mange andre Opgaver, der vil trænge sig paa. Her skal i Forbigaaende bare nævnes Holger Drachmann's »Der var engang —«. Tænk hvilket vidunderligt dansk Stof, frembaaret af den danskeste af al dansk Musik, Lange-Müllers. Skulde det ikke være en Film, der havde Bud til hele Verden?

Nye Verdensmuligheder for dansk Film.

DET skulde synes utænkeligt, at der ikke skulde findes en dansk Filmsproducent, der lod sig friste af denne Skattekiste, der byder sig til. Opgaven ligger snublende nær og er ganske anderledes nem at tage Stilling til end en stor og bekostelig Spillefilm. Et halvt Hundrede farvelagte Kartons vilde være tilstrækkeligt for at kunne dømme om Tegningernes Egnethed til at omsættes i Film. Om den interesserede Producent derefter vilde forsøge at realisere Filmen her i Landet ved Tilkaldelse af udenlandske Teknikere (hvis vi ikke allerede har dem gode nok, hvilket jeg er tilbøjelig til at tro) — eller skulde foretrække at alliere sig med en engelsk eller amerikansk Partner er i første Omgang et underordnet Spørgsmaal. Det vigtige er, at der er Brug for den »tegnede« eller »malede« H. C. Andersen-Eventyrfilm, og at dansk Film ikke bør vente, til denne rige, nationale Skat tages ud af Hænderne paa os, men ufortøvet skride til Værket. Risiko'en er ringe, for man ved paa Forhaand nøjagtigt, hvad man giver sig i Lag med og kan følge Virkeliggørelsen Skridt for Skridt. Videre har Erfaringerne fra Snehvidefilmen vist, at en »tegnet« Film uden større Vanskelighed lader sig eftersykronisere paa andre Sprog.

FREMSTILLINGSOMKOSTNINGERNE for en teknisk upaaklagelig Tegnefilm i Farver og med Tone ligger herhjemme paa cirka 60 Kroner pr. Meter. Lad os være *large* og regne med det dobbelte for Eventyrfilmen. Vi vil da se, at en Helaftens-Tegnefilm paa 2000—2400 Meter vil koste *mindre* at fremstille end alene den danske Version af den spillede H. C. Andersen-Biografi. Men medens Tegnefilmen let lader sig »oversætte« til andre Sprog og altsaa vil kunne vises over hele Verden, kan den danske Version af Spillefilmen kun opføres herhjemme.

Naar Eventyrene har banet Vejen, bliver der maaske Trang til endnu en Biografi, en yndefuldt tegnet Levendegørelse af det menneskeligste af alle H. C. Andersens Eventyr, nemlig hans eget — »Mit Livs Eventyr« — ømt og indtagende flettet ind i Historien om den grimme Ælling, der blev til en dejlig Svane. Jeg ser denne tegnede Film for mig i en varm Rødkridttone, skabt af en stor dansk Kunstner. Et finere og smukkere Minde kan Danmark ikke sætte H. C. Andersen.

Denne Form for en Levnedsskildring vil bl. a. frembyde den Fordel, at man til at karakterisere Digteren kan medtage alle Højdepunkter i hans Liv lige fra han ligger i Vuggen, til han befinder sig paa Ærens Tinde, hvilket i en spillet Film er umuligt alene af den Grund, at ingen Skuespiller vil være i Stand til at være H. C. Andersen baade som Barn, som ung, som Mand og som Konferensraad. I en tegnet Film vil den nænsomme Kunstner ogsaa have langt lettere end den agerende Skuespiller ved at forsvare og fremstille i et sympatisk og overbærende Lys H. C. Andersens naive og »løjerlige« Væsen.

I denne Forbindelse er det værd at minde om, at der til Brug for en paatænkt Billedudgave af »Mit Livs Eventyr« fra Maleren Larsen-Stevns Haand foreligger en Samling farvelagte Illustrationer, der for ikke saa længe siden var udstillet paa Den Frie og vakte stor Beundring paa Grund af deres dramatiske Stil. Disse Illustrationer er vel ikke fremstillet med Tegnefilm for Øje og kan altsaa ikke bedømmes som saadanne, men maaske er de dog i Stand til at give et Fingerpeg.

— — —

Efter Talefilmens Fremkomst har dansk Film ingen Muligheder haft paa det internationale Marked. Tages den ovenfor skitserede Tanke rigtigt op, er der dermed givet dansk Film en Chance for at genskabe en national Filmsproduktion paa international Basis.

Carl Th. Dreyer.